

İsmail Bey (İsmail Naim Arslan) (1865-1924)

Siyasetçi.

1865 yılında Erzurum'da doğmuştur. Babası İmam Recep Efendi, annesi Gülsüm Hanımdır. İsmail Bey, İlk ve ortaöğrenimini Erzurum'da tamamlamıştır. Ardından 18 Temmuz 1886 tarihinde Harp Okuluna kayıt yaptırmıştır. Buradan 29 Mayıs 1889 tarihinde Piyade Teğmen rütbesiyle mezun olmuştur. Mezuniyetinin ardından 20 Haziran 1889'da 4. Ordu emrinde 7. Nişancı Taburunun 4. Bölüğünde vazifeye başlamıştır. Yaklaşık 5 yıl burada görev yapan İsmail Bey, 28 Mayıs 1894 tarihinde de Erzurum İdadisi Dâhiliye Zabıtlığına tayin olunmuştur. Aynı yılın Ekim ayının 25. gününde ise üsteğmen rütbesi almıştır. 3 yıl kadar Erzurum'daki görevini sürdüren İsmail Bey, 25 Temmuz 1897'de 4. Ordu'ya bağlı 29. Alayın 2. Taburunun 1. Bölük Komutanlığına görevlendirilmiştir. 9 Nisan 1899 tarihinde yüzbaşılığa yükselmiş ve adı geçen ordu bünyesindeki 60. Alaya bağlı 1. Redif Taburunun 2. Bölük komutanlığına getirilmiştir. 11 Temmuz 1905 tarihine kadar burada görev yapan İsmail Bey, bu tarihten sonra yine 4. Ordu'nun 60. Alayına bağlı 4. Taburunda kıdemli yüzbaşılığa yükselmiş, 18 Ocak 1909 tarihinde ise bu taburun komutanlığına atanmıştır. 26 Mayıs 1909'da binbaşı rütbesini alması üzerine ise yine 4. Ordu'nun 28. Alayı bünyesindeki 3. Tabura tayin edilmiştir. 13 Mart 1911 tarihinde de bu taburun komutanı olmuştur.

1911-1913 yıllarında 9. Kolordu'da Tabur Komutanı olarak görev yapan İsmail Naim Bey, daha sonra da 50. Alay Komutan Yardımcılığına atanmıştır. Burada grev yaptığı esnada I. Dünya Savaşı'na katılmış, önemli vazifelerin üstesinden başarılı bir şekilde gelmiştir. Elde ettiği başarılarından dolayı 29 Kasım 1914 tarihinde yarbay rütbesine terfi ettirilmiştir. Bununla birlikte bir de gümüş liyakat madalyasıyla ödüllendirilen İsmail Naim Bey, 16 Ekim 1916 tarihinde 29. Fırka Asker Alma Şubesi Başkanlığına vekâleten atanmıştır. 24 Nisan 1917 tarihinde Kayseri Asker Alma Şubesine tayin olunmuş, burada bir süre kaldıktan sonra 3 Şubat 1918 tarihinde yeniden 29. Fırka Erzurum Askerlik Şubesi Başkanı olarak vazifelendirilmiştir. Erzincan'da 15. Kolordu Askerlik Şubesi Başkanı iken TBMM'nin I. Dönemi için yapılan seçimlerde 171 oy alarak Erzurum'dan milletvekili seçilmiştir. Adına düzenlen 8 Nisan 1920 tarihli mazbatasını aldıktan sonra 13 Mayıs 1920 tarihinde Meclise iştirak etmiştir. Fakat milletvekilliği görevini uzun süre yapamamıştır. Batı Anadolu'daki Yunan işgaline karşı mücadele etmek amacıyla oluşturulan 16 Temmuz 1921 tarihinde cephede hizmet etmek üzere izinli sayılarak Meclisten ayrılmış, düzenli ordu saflarına dâhil olmuştur. Cephedeki hizmetini Eylül sonuna kadar sürdüren İsmail Bey, 1 Nisan 1922 tarihinde de yaş sınırından dolayı emekliye ayrılmıştır. I. TBMM'de önce Müdafaa-i Milliye daha sonra da Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye (Sağlık ve Sosyal Yardım Komisyonu) Encümenliklerinde bulunmuştur. İsmail Naim Bey, milletvekilliği süresince TBMM Genel Kuruluna Ermenistan ile yapılacak barış koşulları hakkında bir gensoru önergesi ve bir de kanun teklifi sunmuştur. Bunlardan başka bir kere de söz alarak konuştuğu kayıtlara geçmiştir.

İsmail Naim Bey'in TBMM Genel Kuruluna Ermenistan ile yapılacak barış ile ilgili olan soru önergesini 1920 yılı Kasım ayında sunmuştur. Hariciye Vekiline yönelttiği soru önergesinin altında Canik Milletvekili Hamdi, Siverek Milletvekili Abdülgani, Bitlis Milletvekili Hüseyin Hüsnü, Genç Milletvekili Ali Haydar, Tokat Milletvekili Nazım, Kozan Milletvekili Hüseyin Avni ve Karahisar-ı Şarki Milletvekili Memduh Beylerin de imzası vardır. Önergede; ilk olarak savaş ve barış

meselerinin Meclis kararlarına bağılı olduğu vurgulandıktan sonra milletvekilleri heyetinin Ermenistan'a taarruz ve yapılacak barış ile ilgili konularda etkili olduğu belirtilmiştir. Ardından da o gün itibariyle Doğu politikasının merkezi olan Moskova'ya yeniden bir büyükelçi gönderilmesine yönelik başlatılan girişimde Meclisin izninin ve onayının alınmaksızın hareket edildiği belirtilmiştir. Önergenin sonunda ise; Meclisin teşekkülüne aykırı bir şekilde alınan bu kararın, hangi düşüncelerle alındığının acilen açıklanması istenmiştir. Yapılan kısa bir tartışma sonrasında İsmail Bey ve arkadaşlarının bu önergesi oylanmış ve bir sonraki içtimada gündeme alınmak üzere kabul edilmiştir.

İsmail Naim Bey'in bu önergesi, 18 Kasım 1920 tarihindeki birleşimde gündeme alınarak müzakere edilmiştir. Dönemin Hariciye Vekilli Ahmet Muhtar Bey, İsmail Beyin bu önergesi kapsamında; Ermenilere karşı yapılan harekât, bunun karşısında Ermenistan Hükümeti'nin bulunduğu sulh teklifi ile sonrasındaki askeri gelişmeler hakkında bilgi vermeye başlamıştır. Tam bu esnada ise Mustafa Kemal Paşa söz almıştır. Paşa da Muhtar Bey'in açıklamalarını destekler nitelikte şunları söylemiştir: *"Bir noktayı hatırlatmak istiyorum ve askerî nikatı nazara taallûk ettiği için heyet-i askeriyeden aldığım malûmat üzerine Heyet-i Umumiye'yi tenvir etmek istiyorum. Beyefendinin buyurdukları gibi; evvelce teklif edilmiş olan mütareke şeraitini Ermenilerin kabul ettiğini söylüyor ki o mütareke şeraiti iki nokta-i nazarı ihtiva ediyordu, Birisi; Ermeni ordusundan silah almak, ikincisi o günkü vaziyete göre Ermeni ordusunun çekileceği hatla bizim muhafaza edeceğimiz hat arasında bitaraf mıntıka bırakmak. Hâlbuki bilâhare harekât-ı askerîye başladı. Evvelki hafta çok ileri geçtik. Yalnız bulunduğu vaziyetten şarka doğru değil, merkezden cenuba ve Şahtahtı'ndan dahi kıtaatımız ileriye yürümüştür. Binaenaleyh mütarekenâmenin hututa taallûk eden kısmı bittabi yeni vaziyete göre tebeddül etmiştir. Bunun üzenine Erkân-ı Harbiyece yeni bazı tekâlif yapmışlardı. Fakat bu haiz-i ehemmiyet değildir. O, yeni hattın biraz garbında; bu, biraz daha ileride idi. Yalnız bunda yeni nokta-i nazar muhafaza edilmiştir. O da cenuptan Azerbaycan'a giden yolların tamamen emniyette tutulmasıdır. Erkân-ı Harbiyece böyle bir şey vardır efendim, askerî talimat sırasında verilmiştir."*

Mustafa Kemal Paşa'dan sonra konuşmasına devam eden Ahmet Muhtar Bey İsmail Bey'in soru önergesi kapsamında; Moskova'ya sefir tayini meselesi hakkında ise konunun izahı elzem olmayan bir konu olduğunu, Meclisin müteaddit vesilelerle memurların atama ve azil işlerinde tamamıyla serbest oldukları şeklinde kararlar aldığını söylemiştir. Bununla birlikte bir sefirin de nihayetinde memur olduğunu bu yüzden atamasında Meclis kararının olmasına gerek olmadığı kanaatinde bulunduğunu da sözlerine eklemiştir.

İsmail Arslan Bey, kanun teklifini ise 1922 yılı Ocak ayında Meclis Genel Kuruluna sunmuştur. Arkadaşları ile birlikte sunduğu bu teklifinde İsmail Bey, 23 Nisan 1920 tarihinden itibaren, muhtelif suçlarla mahkûm olmuş şahısların affedilmeleri yönünde bir kanun çıkarılmasını önermiştir. Onun bu yasa teklifi önerisi Genel Kurul'da alınan karar gereğince Layiha Encümenliğine gönderilmiştir. Bu teklifin akıbetinin ne olduğuna dair Meclis kayıtlarında herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. Bu durum ise teklifin Genel Kurul'da tartışılmadan geri çekilmiş olabileceği kanaatinin oluşmasına sebep olmuştur.

İsmail Bey'in I. TBMM'de Genel Kurula hitaben bir de konuşması kayıtlara geçmiştir. İcra Vekilleri Heyeti olarak da bilinen Bakanlar Kurulu tarafından muinsiz (yardımsız) efrat ailelerinin nafaka ve işlerinin temini hususunda öneriler içeren kanun teklifine dair müzakereler esnasında söz alan İsmail Bey, konuyla ilgili etkili bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında; mensubu bulunduğu Sağlık ve Sosyal Yardım Komisyonu (Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Encümenliği)'nun üyesi olarak gittiği Çankırı livasında muinsiz ailelerin, dulların ve yetimlerin sefaletine şahit olduğunu belirtmiş, komisyonların bu ailelere para vermediğini söylemiştir. Ardından şehit ailelerine ve dullara yapılacak

yardımın mal müdürlerinin keyfine kaldığının altını çizerek, Çankırı ve çevresinde bu şekilde 550 ailenin bulunduğu bilgisini aktarmıştır. Bu kapsamda bunlardan 174'üne bir miktar maaş verildiğini fakat meselenin suiistimal edildiğini ifade etmiştir. İsmail Bey konuşmasının devamında ise; kendisinin Müdafaa-i Milliye Encümeninde bulunduğu dönemde cephedeki subaylara verilecek erzak ile ilgili çıkarılan bir kanunda muinsiz efrat ailelerine verilecek erzakın da köylüye yüklendiğini söyledikten sonra bu ailelerin iaşesinin birer kilo zahire verilmesi suretiyle köylü tarafından temininin uygun olacağı şeklinde bir teklif sunmuştur. İsmail Bey, ayrıca şehit, dul ve yetim meselesinin öneminden hareketle de manen Allah'tan nasıl yardım isteniyorsa, maddeten de ordu efradından yardım istendiğinden bahsetmiş, milleti için çalışan, evlat ve ıyalini dahi ona feda eden ordu efradının milletinden yardım beklediğini söylemiştir. Buna rağmen söz konusu bu yardımın hakkıyla yapılabilmesi adına gerekli hukuki düzenlemenin yapılmasını için Maliye Vekâletinden ricada bulunmuştur.

I. TBMM'de milletvekilliği süresince başka bir faaliyetinin kaydına ulaşılamayan İsmail Bey, milletvekilliğinin sona ermesinden kısa bir süre sonra, 20 Aralık 1924 tarihinde Erzurum'da vefat etmiştir. Evli ve üç çocuk babası olan İsmail Bey'in vefatından yaklaşık 10 yıl sonra çıkan soyadı kanunu kapsamında ailesi Arslan soyadını almıştır. Bu yüzden İsmail Naim Bey, sonraki dönem TBMM kayıtlarında "Arslan" soyadıyla yer almıştır.

Mevlüt YÜKSEL

KAYNAKÇA

Resmi Yayınlar

TBMM ZC, Devre: I, Cilt: 5, İçtima Senesi: 1, Doksan Sekizinci İçtima (15.11.1336).

TBMM ZC, Devre: I, Cilt: 5, İçtima Senesi: 1, Doksan Dokuzuncu İçtima (18.11.1336).

TBMM ZC, Devre: I, Cilt: 12, İçtima Senesi: 2, Sekseninci İçtima (22.9.1337).

TBMM ZC, Devre: I, Cilt: 16, İçtima Senesi: 2, Yüz Ellinci İçtima (26.1.1338).

Telif Eserler

Birinci Dünya Savaşı'na Katılan Alay ve Daha Üst Kademedeki Komutanların Biyografileri, Cilt I (Yay. Haz: Hülya Toker-Nurcan Aslan), Genelkurmay Başkanlığı Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara 2009.

Türk Parlamento Tarihi Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919-1923, III. Cilt (I. Dönem Milletvekillerinin Özgeçmişleri), (Hazırlayan: Fahri Çoker), TBMM Yayınları, Ankara 1993.

Muzaffer Taşyürek, **Erzurum Kongresi ve I. BMM'de Erzurum Milletvekilleri**, Dergâh Yayınları Erzurum Kitaplığı, İstanbul 2000.

Web Kaynakları

https://www5.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d01/SM_160_1_1.pdf (11.06.2023).

Erzurum Ansiklopedisi, Tarih Coğrafya Kültür Biyografi, <http://erzurumansiklopedi.com/ismail-naim-sanivar/> (Son Erişim: 11.06.2023).

29/03/2025 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ismail-bey-ismail-naim-arслан-1865-1924/?pdf=6624>

adresinden erişilmiştir